ÇINARALTI

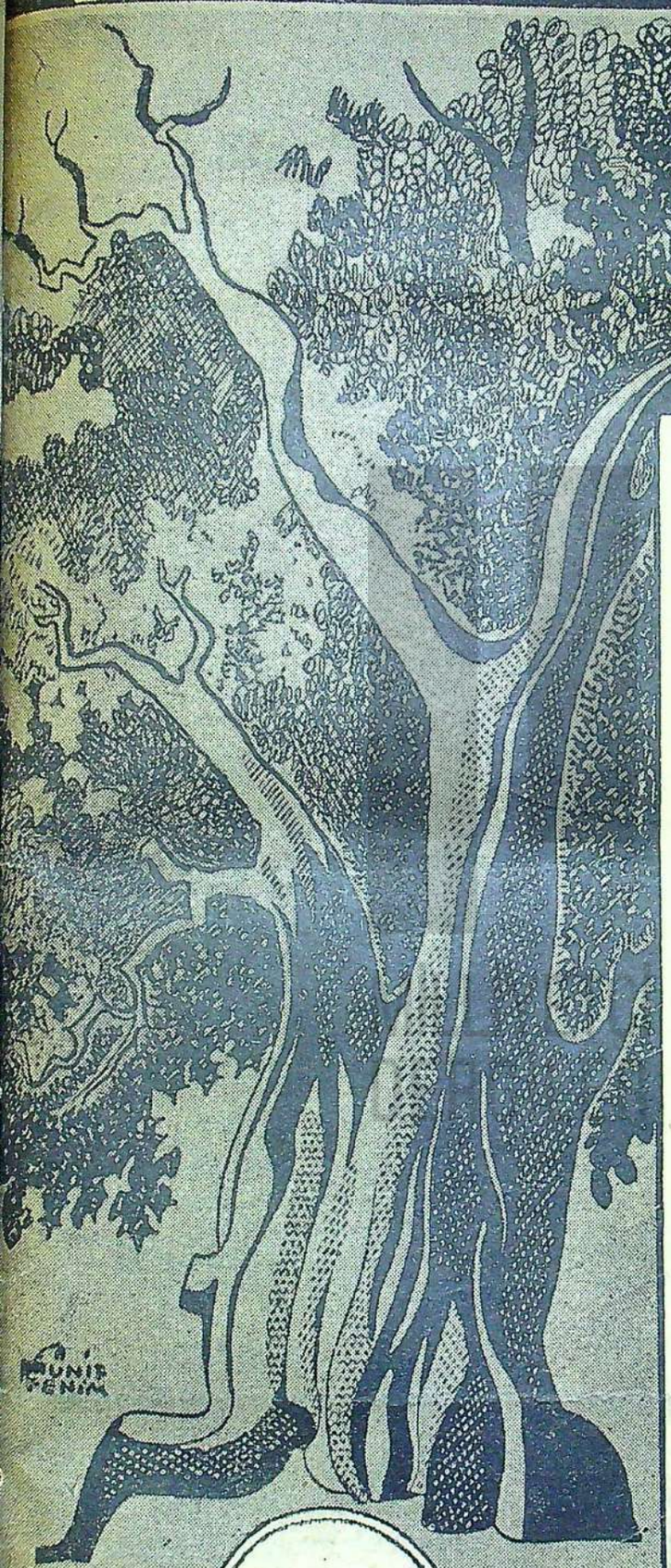

BU SAYIDA :

KOYNUMUZDA BESLEDİKLERİMİZ
BİR HİYANET ve NANKÖRLÜK VESİKASI
Yazan: O. S. O.

MARK OREL
Yazan :
Dr. Mustafa Hakkı Akansel

MANSURE ZAFERİ
Yazan :
Adnan Giz

GEDİK AHMET PAŞA ve OTRANTIN ZAPTI
Yazan : Enver Behnan Şapolyo

EMİNE
Şiir
Süreyya Endik

AYŞEM
Şiir
Ferit Ragıp

BİR YOZGAT TÜRKÜSÜ
Şiir
Halim Yağcıoğlu

AŞK UĞRUNDA
Şairi :
Âşık Battal

İKİ BAYRAM
Yazan :
Orhan Seyfi Orhon

Konuşmalar — Görüşler

285

Sayı : 106
Kuruş : 15

HAFTALIK
FİKİR VE SANAT
MECMUASI

«ÇINARALTI» yayınının 7 nci kitabı:

Tarihten Fıkralar

Toplıyan: Salâhaddin GÜNGÖR

Tarihteki bütün meşhur simaların, hükümdarların, sadrazamların, vezirlerin, şairlerin, zarif ve nüktedan adamların bazı vak'alar üzerine söyledikleri nükteleri, fıkraları, şiirleri, sahih ve mevsuk olarak bir araya toplayan bu çok kıymetli eser

Bu hafta çıkıyor

Ucuz Abo

Çınaraltı

Er'den yüzbaşıya kadar asker sınıfından okuyucularına, öğretmenlere, bütün mekteplilere, maaşlı ve ücretli küçük memurlara, küçük esnaf ve işçilere, köylü ve çiftçilere bir kolaylık olmak için üç aylık ucuz abone kaydetmeğe karar vermiştir :

3 Aylık abone 150 kuruş

Yukarıdaki okuyucularımızdan ikinciteşrin sonuna kadar idaremize müracaat edenler 150 kuruşa üç aylık abone kaydolunabilir. Üç aylık abone, 14 nüsya hesap edilir. Ucuz abone olan okuyucularımız bu müddet zarfında çıkacak neşriyatımızdan almak isterlerse kendilerine (yüzde otuz) tenzilât yapılır.

Adres: İstanbul, Ankara caddesi Çınaraltı idarehanesi. No. 37

BU FIRSATTAN İSTİFADE EDİNİZ!

7 İLKTEŞRİN

Millî piyango

Kış hazırlıklarınızı tamamlamak, huzur içinde bir kış geçirmek için bir bilet almayı sakın unutmayınız! 300

YENİ ÇIKTI

ORHAN SEYFİ ORHON

Kulaktan Kulağa

Orhan Seyfi Orhonun günün vakalarına dair yazdığı fıkraları, istihzaları, hicivleri, tenkidleri bir araya toplıyan bu kitabı okuyunuz!

Fiatı 50 kuruş

Dr. ŞÜKRÜ MEHMET

(SEKBAN)

Gureba Hastanesi CİLD ve ZÜHREVİ hastalıkları sabık hekimi.

Hergün saat 10 dan 16 ya kadar.

İstiklâl Caddesi. Ankara apartıman 99

Telefon : 40916.

Yaylâ türküsü

Şairi : Halide Nusret Zorlutuna

Fiatı 50 kuruş

Cumhuriyet Matbaası — İstanbul

Sahibi ve Neşriyat Müdürü:

Orhan Seyfi Orhon

Bay Mahmut Bozdoğan :

— (Sürüklen) isimli manzumenizi âdeta tüylerim ürpererek okudum. Vâkıa, âşık sitemi denen bir şey vardır. Fuzuli bir şiirinde sevgilisine şöyle sitem ediyor :

Çekme damen naz edip üftadelerden vehm kıl,
Göklere açılmasın ellerle damanindedir.

Fakat sizinki buna benzemiyor. Sitemi, serzenişi, şikâyeti geçiyor:

Saçının her teli bir yılan olsun,
İnsin şakağına soksun sevgilim.
Üürüsün vücudun gül gibi solsun,
Gözün karanlığa baksın sevgilim!

Aman, yarabbi! Bu ne katı yüreklilik! Ya,maazallah, sevgiliniz olmasa, ne diyecektiniz! Hayır bu hisleriniz samimî olamaz. O zaman bu (Landru) vari bir şey olur. Siz bunu, orijinalite diye yazıyorsunuz. Başkasına benzememek, başkasının söyliyeceği şeyleri söylememek. Güzel ama bu başkasının asla benzemek istemiyeceği, başkasının asla söylemek istemiyeceği şeyler olmamalı! Yoksa bu türlü orijinalite sanat bakımından korkunç bir şey olur.

Bay Alâeddin Tunca :

— Şiirlerinizde lirizm var, fakat henüz kemale ermemiş yemişler gibi bütün kokusunu, lezzetini veremiyor. Olgunlaşmanız lâzım. (Doğduğum yere doğru) isimli şiiriniz (Hâtıralar) dan güzel. Fakat bunda Rıza Tevfiğin :

Uçun kuşlar, uçun, doğduğum yere!

diye başlıyan koşmasının izleri görünüyor. Şimdilik bu türlü tesirler altında kalmanız tabiîdir. Okumanız genişledikçe, zevkiniz kemalini buldukça bunlar silinecek ve yerini şahsiyetiniz dolduracaktır. Muvaffak olacaksınız.

Bay İrfan Baran :

— (Buhran içinde) isimli manzumenizden sizin de bir kötümserlik buhranı içinde olduğunuz anlaşılıyor:

Bütün acılarım ah, uyanıyor,
Yüreğim, bedenim başım yanıyor.
Perişan yuvaya dönen gönülde
Sabır bir kuş gibi kanatlanıyor.

Ümitsizlik, bedbinlik yaratıcı bir kudret değildir; hele sizin yaşınızda. Ümidiniz olmadıktan sonra niçin bir sanat eseri yaratmağa çalışacaksınız. Madem ki :

Hayat bir damla yaş ve bir damla kan

diyorsunuz. Yok, yok. Dünya güzeldir. Hayat, saf ve ulvîdir. Yaşamağa, dünyanın nimetlerinden tatmağa, hayatı daha güzel, daha asîl bir hale sokmağa çalışalım!

Bay A. Cenap Kendi:

— (Yaylâ çiçekleri) isimli şiir kitabınızı aldım. Teşekkür ederim. Hepsini okuyamadım ama şöyle bir gözüme ilişenlerin arasında güzel şiirleriniz var. Meselâ, (Dere) pek hoş :

Bahar geldi ak dere
Kederi berrak dere
Ak, bülbüller şakısın,
Ey suyu berrak dere!

Gönderdiğiniz (Köylü çocuğuna) manzumesinin iki kıtası pek güzel! Fakat sonuncu kıtanın iki mısraı hoşuma gitmedi.

Sanki köle gibi zorla giderdin
Askerlik yapmağa, er ocağına.

Geçmiş zamandan bahsediyorsunuz ama, olsun, yine hem doğru, hem de güzel değil. Bir manzumede son beyit hâkim fikri gösterir. Halbuki siz bunu söylemek için bu şiiri yazmıyorsunuz. Birinci kıtanın şu iki mısraı bunu gösteriyor :

Gözünü doğruluk nuru bürümüş,
Soyunda yiğitlik almış yürümüş.

Sevginizi aynı duygu ile karşılarız.

Bay Cavit Oral :

— Cevabınızda tertip yanlışlığı olmuş, Cavit Oral, yerine (Aksu) diye çıkmış, özür dileriz. (30 ağustos günü) isimli şiirinizi okudum. Fikir güzel, ama şiir dili daha kıvrak, daha âhenkli, daha hünerli olmalı. Sonra siz, bazan veznin hece sayısını aşıyor, bazan da duraklarda durmadan geçiyorsunuz. Bu caiz değildir. Şiiri usulüne göre yazmalı. Bundan sonra yazacağınız manzumelerde hem buna dikkat edin, hem de biraz his ve hayal karıştırmayı unutmayın! Muvaffakıyet dileriz.

Bay Mehmet Çınarlı:

— (Ağustos duyguları) isimli şiirinizin son kıtası pek güzel; öbürleri daha olgunlaşmak ister. Bu parçayı yazıyorum :

İnin bahçeme geceler,
Yıldızlar dallara değsin.
Ay ışığı ruhuma sin,
Gitsin kara düşünceler...

YENİ ÇIKTI

Maskeler Aşağı

"En Büyük Tehlikenin İçyüzü,,

Yazan: O. S. O.

(En Büyük Tehlike) nin bir hulâsasını aynen naklettikten sonra Türkçülerin aleyhindeki iftiralara, tahriklere en açık bir lisanla cevab veren, Türklük ve memleket davalarını müdafaa eden bu risalyi her Türk genci mutlaka okumalıdır.

Fiatı 30 kuruş.

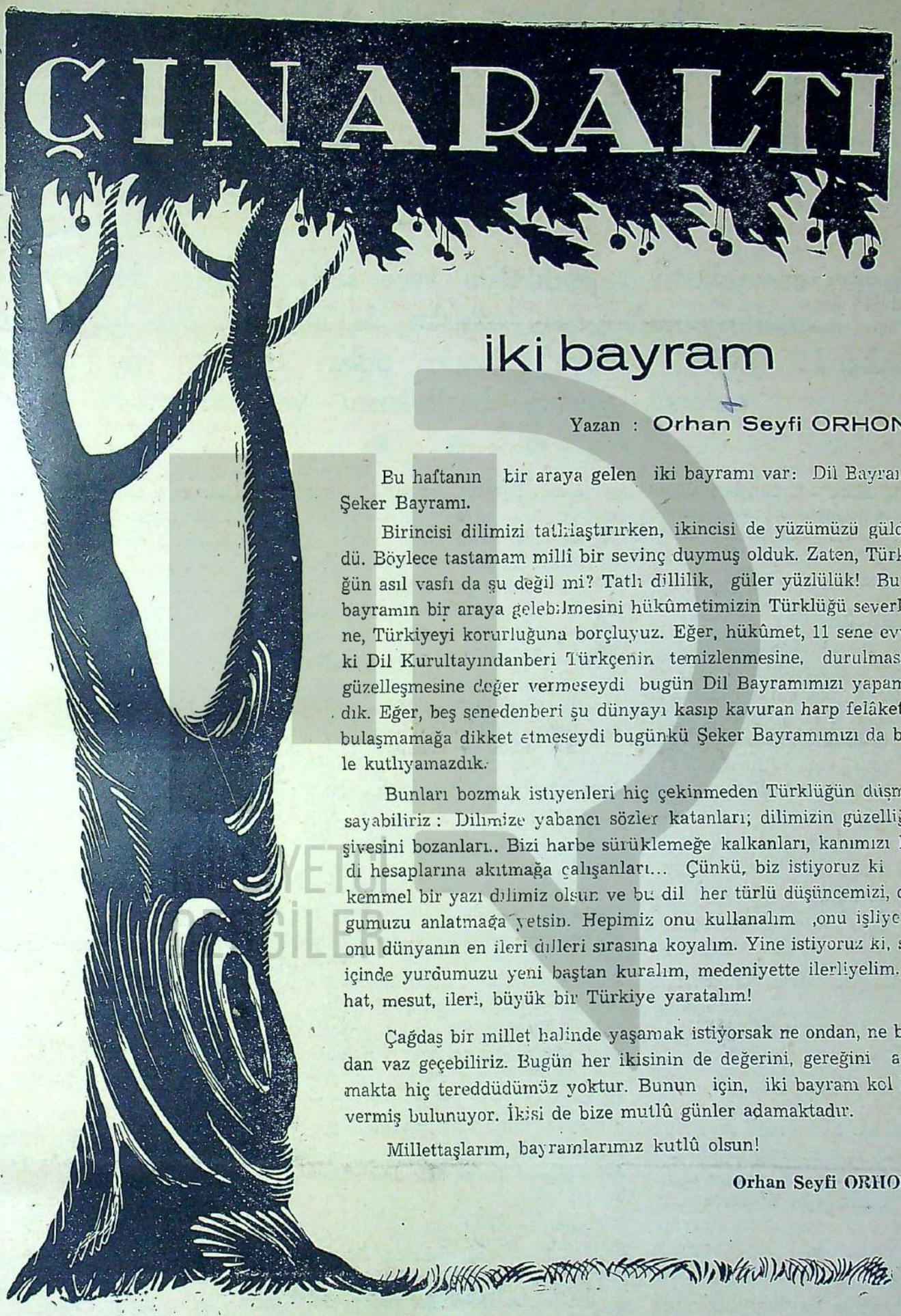

İki bayram

Yazan : **Orhan Seyfi ORHON**

Bu haftanın bir araya gelen iki bayramı var: Dil Bayramı - Şeker Bayramı.

Birincisi dilimizi tatlılaştırırken, ikincisi de yüzümüzü güldürdü. Böylece tastamam millî bir sevinç duymuş olduk. Zaten, Türklüğün asıl vasfı da şu değil mi? Tatlı dillilik, güler yüzlülük! Bu iki bayramın bir araya gelebilmesini hükûmetimizin Türklüğü severliğine, Türkiyeyi korurluğuna borçluyuz. Eğer, hükûmet, 11 sene evvelki Dil Kurultayındanberi Türkçenin temizlenmesine, durulmasına, güzelleşmesine değer vermeseydi bugün Dil Bayramımızı yapamazdık. Eğer, beş senedenberi şu dünyayı kasıp kavuran harp felâketine bulaşmamağa dikket etmeseydi bugünkü Şeker Bayramımızı da böyle kutlıyamazdık.

Bunları bozmak istiyenleri hiç çekinmeden Türklüğün düşmanı sayabiliriz : Dilimize yabancı sözler katanları; dilimizin güzelliğini, şivesini bozanları.. Bizi harbe sürüklemeğe kalkanları, kanımızı kendi hesaplarına akıtmağa çalışanları... Çünkü, biz istiyoruz ki mükemmel bir yazı dilimiz olsun ve bu dil her türlü düşüncemizi, duygumuzu anlatmağa yetsin. Hepimiz onu kullanalım ,onu işliyelim, onu dünyanın en ileri dilleri sırasına koyalım. Yine istiyoruz ki, sulh içinde yurdumuzu yeni baştan kuralım, medeniyette ilerliyelim. rahat, mesut, ileri, büyük bir Türkiye yaratalım!

Çağdaş bir millet halinde yaşamak istiyorsak ne ondan, ne bundan vaz geçebiliriz. Bugün her ikisinin de değerini, gereğini anlamakta hiç tereddüdümüz yoktur. Bunun için, iki bayram kol kola vermiş bulunuyor. İkisi de bize mutlû günler adamaktadır.

Millettaşlarım, bayramlarımız kutlû olsun!

Orhan Seyfi ORHON

ABONE ŞARTLARI
Yıllığı 760, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş
Ecnebi memleketler için :
Yıllığı 1000 altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez. Bize neşredilmek üzere gönderilen eserlerden bir telif hakkı istenemez.

Yazan: Mustafa Hakkı AKANSEL

Mark - Orel

— II —

«Rüzgâr, ormanların yapraklarını yere seriyor: İnsan batınları da böyle. Lûgatlar, medhiyeler, alkışlar de böyle. Bütün bunlar, bir ilkbaharda doğar, sonra rüzgâr onları düşürür, ve ozaman, onların yerine başkalarını yetiştirir»

● ● ●

Şimdi, Mark - Orelin bazı düşüncelerini alacağım. Elimdeki nüsha Mario Meunier tarafından kitabın aslı eski Yunancadan Fransızcaya tercüme edilmiş ve Pariste Garnier kitabevinin yaydığı klasikler koleksiyonunda çıkmıştır.

(Eğer, insanın ömründe, adalet, hakikat, itidal, cesaretten daha iyi bir şey bulursan, ona bütün ruhunla sarıl ve ondan zevk al. Çünkü, o, her şeyden üstündür. Fakat şayet, içinde yerleşmiş olan ve hırslarını yenen, hayalhaneni düzelten, seni şehvet kaygılarından sıyıran, Tanrılara itaat ettiren, insanları koruyan bu (Tanrı) dan daha üstün bir şey bulamazsan, ve onun yanında başka bütün şeyleri küçük ve zelil görürsen, o halde, ruhunda, diğer hiç bir şeye yer verme).

(Bütün gördüklerin tâbiîdir: Hastalık, ölüm, iftira, gizli cemiyetler. Mihrabın önünde duran güzel kokulu tanelerden biri ötekilerden evvel yere düştü: Erken ölmek geç ölmek budur. Hiç fark yok).

(Ey tabiat! Senin münasip gördüğün benim için de münasiptir. Senin zamanı geldiğine hükmettiğin her şey, benim için de zamanındadır: Ne evvel, ne de daha sonradır. Senin mevsimlerinin olgunlaştırdığı her şey benim için de olgundur. Ey tabiat her şey senden doğuyor, her şey sendedir her şey sana dönüyor).

(Kâinatın büyüklüğüne bak! Senin payın ne kadar? Kâinatın yaşına bak! Senin payın ne kadar küçük ve koşan bir ândır. Eşyanın akışındaki ve birbirinin yerine geçmesindeki hıza bak. Madde hızla ve durmadan akan bir nehirdir. Canlılar durmadan değişir, sebepler, durmadan başkalaşır. Ve, dipsiz bir uçurum vardır. Geçmiş (mazi) ve gelecek (istikbal), her şey bunun içine gömülüp gidecektir. Madem ki hâl böyledir: Kibir ve gurur, üzüntü, gam, gussa ve keder delilikten başka nedir?).

(Her şey kabolacak: Bedenlerimiz dünya içinde hâtıralarımız zaman içinde. Bütün bunlar ne kadar zelil ve tahkire lâyık, ve çürümüş ve çürümeğe hazır ve ölmüş şeyler!).

(Rüzgâr, ormanların yapraklarını yere seriyor: İnsan batınları da böyle. Lânetler, methiyeler, alkışlar da böyle. Bütün bunlar bir ılkbaharda doğar, sonra rüzgâr onları düşürür ve orman, onların yerine başkalarını yetiştirir. Bu dünyada bütün şeylerin payı kısa ömürlü olmaktır. Halbuki, sen, bütün bu şeylerin arkasından, sanki onlar ebedî imişler gibi, koşar durursun. Biraz sonra, sen dahi gözlerini yumacaksın. Ve seni gömene ağlamak için başka biri bulunacaktır.)

(İnsanın yaşadığı müddet :Bir an. Bedeni: gevşek bir dokuma. Duyguları: Bulanık. Bedeninin birliği: Kolay bir dağılış. Ruhu: Bir girdap. Kaderi: Tahmini güç bir iş. Şöhreti : Müphem bir kanaat. Hülâsa, insanın bedeni: Bir akar su. Ruhu: bir rüya ve duman. Ömrü: Bir boğuşma, yabancı bir evde misafirlik. Öldükten sonra kalan namı: Bir unutuş. O halde, bizi teselli eden biricik şey nedir? Felsefe!)

(Her insanın yaşadığı zaman küçüktür. Yaşadığı toprak küçüktür. Ölümden sonraki şöhreti: En uzun süreni bile küçüktür. Bu şöhret, kendilerinden çok zaman evvel ölmüş bir insanı tanımak şöyle dursun, kendilerini bile tanımağa vakıt bulamadan, çabuk çabuk ölen bu küçük insanların biribirinin yerini tutmasına bağlıdır).

(Gemiye bindin, seyahat ettin, iskeleye geldin. Gemiden in. Eğer, öteki dünyada da Tanrılar varsa: Korkma! Onlardan sana ziyan gelmez. Eğer yoksa, duygulardan, elemlerden, zevklerden kurtulacaksın. Benliğinin en kötü tarafı: Ruhunu hapsetmiş olan bedenin toprak olacak. Ruh ve zekâ Tanrısaldır (ilâhidir). Beden ise, toprak ve çamurla karışık kandır).

(Uzun yaşamak, kısa yaşamak: Hepsi bir. Çünkü ,insan, yalnız (hâl) e sahiptir. Ve ölürken kaybedilen şey yalnız (hâl) dir. Sahip olunmıyan bir şey kaybolunamaz).

(Ölüm ve hayat, şöhret veya kenarda kalmak, elem ve keder, zenginlik veya fakirlik; bütün bunlar, hem iyi, hem de kötü insanlarda bulunur. Bunlar mahiyet itibarile, ne güzel ve ne de çirkindir. O halde, onlar, ne iyi ve ne de kötü şeylerdir).

(Şan ve şöhret peşinde misin? Bak: Herşey ne kadar çabuk unutu-

187

Görüşler

HACI BEKİR LOKUMLARI

Peyami Safa, millî bir heyecana kapıldı mı, bilgisi ile, zekâsının ışıklarile, nüktesile, o eşsiz güzel Türkçesile tadına doyum olmıyan bir muharrirdir, fakat bazan da ültra modern olur, bir ilmî tutarağı tutar, o zaman, «Maazallah! Bobstil şairlerden dâhiler bulup çıkarır. Harbi dürbünün ters tarafından görür. Ve en açık hakikatleri kapıyarak durdurmağa başlar. Âlimlik tarafına güç dayanılır. Geçenlerde galiba, yine böyle bir tutarağı tutmuş. Kendimizi düşkün görmemizi muaheze edenlere kızıyor. Avrupa hayranlığına karşı Türk milletinin büyüklüğüne inanmak duygusunu süngülüyor. Meğer bu bir ilim meselesiymiş ve bilmem hangi ilmin hangi bahsine taallûk ediyormuş. Babıâlideki cahiller bu tâbirleri öyle gelişi güzel kullanamazlarmış. Bundan çıkardığı netice şudur: Kendimizi ne düşkün görmek doğruymuş, ne üstün. Tam kararında görmeliymişiz! Peki ama, kendi hakkımızda kendimiz bir karar veremediğimize göre bunu nereden öğreneceğiz? Avrupalıların bize dair verdikleri hükümlerden mi? Avrupalı müverrihlerin, ediplerin, mütefekkirlerin hakkımızda verdikleri karar bir değil ki. Beş Türk muhibbi var, beş yüz Türk düşmanı. Türkleri büyük, cesur, yiğit, medenî bir millet sayanların yanında bizi yarı vahşi tanıyanlar, hattâ beyaz ırktan olduğumuzu kabul etmiyenler pek çok. Gençliğe nasıl millî bir duygu vereceğiz? Millî gururumuzu nelerle okşıyacağız? Kısacası nasıl öğüneceğiz? Sadece Avrupanın hakkımızda ittifak ettiği meziyetlerle mi? Öyle ise öğünebileceğimiz üç şey kalıyor: Türk tütünü, Türk halısı, bir de Hacı Bekirin lokumları!

TALİH

Şu Hüseyin Cahit Yalçın ne talihli adamdır. 31 martta âsiler onu parçalıyoruz diye Aslan beyi öldürdüler. Osmanlı devleti her şeyile yıkıldı, bir kahraman gibi yalnız o ayakta kaldı. İttihat ve Terakkinin radika - rodikası vardı. Cavit beyle Cehit bey. Cavit bey siyasî cezasını çekti, ona da (Tanin) de arkadaşının hâtırasını neşretmek kaldı. Nihayet, geçen devirde ve bu harp içinde kendisine sorulacak bazı haklı sualler vardı. Bunları sormak için karşısına kim çıksa beğenirsiniz? Türkişe Post'un mesul müdürü!

Bir insanın bu derece talihi olursa onunla uğraşılmaz. Ne söylerse doğru, ne yaparsa eyvallah, demeli, başka çare yok!

BİR MECMUA

Geçenlerde bir mecmua çıktı. Sağ mı, sol mu, Türkçü mü insaniyetçi mi, komünist mi, ne olduğu belli değil. Yalnız bir şeyi o kadar acemice yapıyor, o tarafı o kadar belli ki insan, gayri ihtiyari, (Arkadaş biraz dikkat!) demek istiyor!

---

luyor! Geçmişte ve gelecekte açık duran zamanın uçurumuna bak! Şöhretin hiçliğine, sana tapar gibi görünen insanların dönekliğine, düşüncesizliğine bak! Şöhretin yayıldığı yerin darlığına bak! Hakikaten, bütün dünya, bi rnoktadan başka bir şey değil. Ve bu noktanın içinde ne kadar insan ve hem de nasıl insanlar, seni methedecekler).

(Komşunun ne söylediğine, ne yaptığına, ne düşündüğüne bakmıyan, fakat, yalnız, yaptığı işin âdil ve tamamen iyi olduğuna bakan kimse ne kadar çok boş vakıt kazanır. Gözlerini karanlık ruhlara çevirme. Sağa ,sola sapmadan doğruca hedefine koş!)

(Aklın var mı? Var. Öyleyse, neden onu kullanmıyorsun? Eğer o, vazifesini yapıyorsa, fazla ne istiyorsun?).

(Eskiden kullanılan kelimeler şimdi lûgat bilgisi oldu. Eskiden çok namlı olan isimler de şimdi gene lûgat bilgisi oldu: Sipiyon, Katon, Çezar ve sonra, Antonin ve Hadriyen. Bütün bunlar, çok geçmeden, masal oldu. Ve tam bir unutuş onları tamamen örttü. Hem de bunlar, zamanlarında, pek parlak ışıklar saçan namlardı).

(Dikkat gözünden hiç ayırma: Doğan her şey bir değişiklik neticesidir. Ve şöyle düşünmeği âdet edin: Tabiat, mevcut olan şeyleri değiştirmekten ve onlardan, onlara benzeyen yeni yaratıklar yapmaktan çok hoşlanır. Her mahlûk, kendinden çıkacak olan başka bir mahlûkun tohumudur. Fakat, sen, tohum sözünden, yalnız, toprağa veya rahme atılan tohumu anlıyorsun: Sen çok cahilsin!).

(Yakında öleceksin. Ve sen, hâlâ ne sadesin, ne sakinsin, ne de, dış şeylerin sana zarar verecekleri endişesinden kurtuldun. Ne, herkese karşı iyi isteklisin (hayrihahsın); ne de, hikmeti yalnız âdalette bulmağa alıştın).

(Zaman, her şeyden yapılmış ve hızla akan bir seldir. Hakikaten, bir nesne, daha kendini gösterir göstermez, derhal, bu sel tarafından kapılır ve hızla sürüklenir).

(Hiç hatırından çıkarma: Sık sık hastaların yatağı başında kaşlarını çatmış olan ne kadar hekimler öldüler. Diğer insanların ölümlerini, mühim olayları evvelden haber vermiş olan ne kadar çok müneccimler öldüler. Ölüm ve ölmezlik (lâyemutluk) hakkında münakaşada ısrar eden ne kadar çok filozoflar öldüler. Ölüm ve hayat üzerindeki kudretlerini, lâyemut imişler gibi, büyük bir küstahlıkla kullanmış olan ne kadar zalim ve müstebit hükümdarlar göçtüler. Ne kadar şehirler tamamen harap oldular: Pompei, Herkülanum! Dün, bir parça sümük! Bugün, mumya veya kül! O halde: Sakin ve sakit ol! Olgunlaşmış bir zeytin tanesinin, kendisini besleyen toprağa hamdederek, kendisini yetiştiren ağaca minnet duyarak yere düştüğü gibi göç!).

Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

(Arkası var)

Yazan: *ENVER BEHNAN ŞAPOLYO*

Gedik Ahmet Paşa ve Otrantın zaptı

• • •

KIZILELMA NERESİDİR?

Çıktı Otrantoya pür velvele Ahmet paşa,
Tuğlar varsa gerektir Kızılelmaya kadar

Yahya Kemal

Türkler arasında dilden dile, gönülden gönüle bir mefkûre yaşardı. Bunun adına «Kızılalma» denilmekte idi. Bu Kızılalma Türklerin engin hülyalarında mücerret bir mefhumdu, fakat tarihçiler bunu, müşahhas bir timsale bağlamak için bir sürü fikirler ortaya atmışlardır. Bazılarına göre (Kızılalma) Orta Asyada Türk ilhanlarının saraylarının üstünde bulunan altın otağın direğinde bir Kızılalma parlarmış. Türkler bu Kızılalmayı gördükleri zaman, Türk milletinin Koradan, Hazer denizine kadar geniş Turan ülkesinin Türkler hâkimiyetinde olduğuna kani olarak müsterih ve şen günler yaşarlarmış... Sarı ırkın hücumile Orta Asyada zaman zaman kaybolan hâkimiyetlerinde Kızılalma da ortadan kaybolunca, Kızılalma'nın İlhanlık ülkesinde parlaması için durmadan savaş ederlermiş.. Bu suretle Kızılalma Türk hâkimiyetinin, Türk istiklâlinin, Türk celâdetinin ve Türk ülkelerinin kurtuluşu uğrundaki savaşların bir mefkûresi idi.

Kızılalmayı, Pan Türkist bir mefkûreye sahip olan (Turancılar) da bir tatlı hayal olarak, şiirlerinde terennüm etmişlerdir, Kızılalmaya doğru... Türklerle dolu olan, tarihte Türklerin hâkim oldukları ülkelere sahip olmak gayesini ruhlarında taşıyanların bir mefkûresi olmuştu.

XIV ve XVI ncı asırlarda ise Kızılalma doğuda değil, batıda parlıyordu. Türk akıncıları Kızılalmayı Garbî Roma imparatorluğunda arıyorlardı. Romada bulunan büyük bir kilisenin üstünde bir kızılalma vardı.. Türk mefkûresi Romayı zaptederek Kızılalmayı zaptetmek istiyordu..

Batı ellerinde Kızılalmayı zaptetmek üzere ordular hazırlayıp, kaleler zapteden (Gedik Ahmet paşa) olmuştur.

Gedik Ahmet paşa, Yeniçeri ocağından yetişmiş kahraman ve yiğit bir askerdi. Cenk meydanlarında gösterdiği cesaretile, Osmanlı devletinin en yüksek mertebelrine kadar çıkmıştır..

Evvelâ Beylerbeyi oldu. Fâtihin vezirlerinden Mahmut paşadan sonra da 1473 tarihinde vezirâzam oldu. İkinci Bayezit zamanında da vezarete geçmiştir.

Gedik Ahmet paşa 1459 tarihinde Karamana bir sefer icra ederek Karaman oğullarını tamamen münkariz etmiştir. 1471 tarihinde de büyük bir ordu ile Alâiye şehrini zapta muvaffak olmuştur. 1472 tarihinde de Şehzade Mustafa ile birlikte Uzun Hasan ile muharebelerde bulundu. Gedik Ahmet paşa, Venediklilerden Antalya ve Silifke sahillerini tamamen temizlemiştir. Çünkü Venediklliler donanmalarile Karamanlılara mütemadiyen yardım ediyorlardı. Bunlar bu sahillerden temizlenince, Karaman meselesi tamamen ortadan kalkmıştır.

Fâtih Sultan Mehmedin en mühim plânı, tarihin eski devirlerindenberi devam eden, ticaret yollarını zaptetmekti. Çinden geçen en büyük ticaret yolu, biri Şimalden biri de Cenuptan geçiyordu. Cenuptan geçen Sivas ve Kayseriden (Alâiye) limanına iniyor, diğeri de Şimalden (Kırım) a inmekte idi. Bu büyük ticaret yoluna Türkler (Han yolu) Avrupalılar da (İpek yolu) adını veriyorlardı. Bu Han yolunun Kırım ve (Amasra) ya oradan da (İstanbul - Galata) ya buradan da İtalyanın cenubuna (Otranta) dayanıyordu.

İşte yüksek görüşlü Fâtih, Akdeniz ticaretine hâkim olarak büyük bir Osmanlı imparatorluğu kurmak için evvelâ İstanbulu, sonra Alâiyeyi sonra (Çeşm-i cihan) denilen (Amasra) yı Ceneviz Venediklilerin elinden aldıktan sonra (Kırımı), daha sonra da o zamanın tâbirile (Kızılalma) yı Romalılar ülkesini, yani Garbî Roma imparatorluğunu da zaptetmeğe karar verdi.

Osmanlı imparatorluğu en satvetli devirlerini Akdeniz ticaret yollarını elinde tuttuğu günler yaşadı. XVI ncı asır değişiklerile Avrupanın önüne (Atlas denizi) açılınca Venedik ortadan kalktı. Osmanlı imparatorluğu da inhitata yüz tuttu. Atlas denizinin en mühim ticaret yolu, Cebelittarık boğazı, sonra Mısır - Süveyş idi. İngilizler bu yolu ellerinde tutarak cihan ticaret yollarına sahip olarak zengin bir imparatorluk kurdular. Bu ticaret yolunu elde tutmak için, Akdenizde bir bahrî üs lâzımdı. O da Malta adası oldu. Fakat bu kâfi

290

değildi. Bu Sicilya olabilirdi. Buna imkân bulunamamıştı. Bakalım Sicilyanın zaptı ne netice verecektir.

İşte Fâtih bu kara yollarının ticaret merkezlerini ele geçirmek işini o zamanın en büyük kumandanı Gedik Ahmet paşaya bıraktı. Fâtih üç yüz gemiden mürekkep, yeni bir donanma meydana getirerek 1474 de Karadenize çıkardı. Gedik Ahmet paşa Kırım sahillerile, oradaki Ceneviz müstemlekelerini ele geçirdi. Şark ticaret yollarile yakından alâkadar oldu. Azak ve bilhassa Kefe o zaman Karadenizin en parlak bir ticaret iskelesi idi. Çinden gelen ipek vesair emtia Ejder han yolu ile Kefeye gelir, buradan Avrupanın müstehlik şehirlerine satılmağa giderdi. Bu mühim merkezi elde etmek üzere Türk askerleri Kefeyi, Azakı 1475 tarihinde Cenevizlilerin elinden zapta muvaffa koldular. Bu ticaret iskelelerinde Cenevizliler depolarına dünyanın en kıymetli ipekli mensucatını toplamışlardı. Bunlar Osmanlıların eline geçti. Kırım müslümanlarından 40 bin kişi de İstanbula Topkapı semtine yerleştirildi. Koca Mustafa paşa mahallesine Bolu ve Safranbolu havalisinden, Konya Aksarayından, Aksaray semtine Türklerin bir kısmı yerleştirildi. Çünkü buranın Rum ehalisi Moraya ve İtalyaya hicret etmişlerdi. Bu suretle Fâtih Sultan Mehmet Gedik Ahmet paşaya Anadolu İskenderiyesini yani (Berat) ı zapta memur etti. Fakat Gedik Ahmet paşa buraların fethi, şimdi mümkün olamaz diye ısrar etti. Fâtih Ahmet, paşaya kızarak sadaretten azlederek onu Rumelihisarına hapsetti. Fakat (Hersek zade Ahmet paşa) nın şefaatile hapisten çıkarılarak, Avlonyanın fethine memur edildi.

Bundan sonra Gedik Ahmet paşanın Kızılalma seferini, yani Garbî Roma imparatorluğunun fethine kalktığını görürüz. Fâtih Sultan Mehmet, İstanbulu zaptederek Şarkî Roma imparatorluğuna vâris olmuştu. Yani Rumların Vasiliyosu oldu. Bu zaman Papa kendisine bir mektup göndererek;

— Eğer katolikliği kabul edersen, garbî Romayı da idarene vereceğim! - diye yazmıştı, fakat Fâtih hiç bir zaman dininden dönemezdi. Papaya red cevabı verdi.. O Garbî Romayı silâh kuvvetile zapta karar verdi. Bu zamanlar İtalya birçok hükûmetlere ayrılmıştı. İtalyada Rönesans da henüz başlamıştı. Hükûmetler zengin idiler Bunların askerleri maaşlı ecnebi askerleri idi. Bunlara (Kondotyer) ler deniliyordu. Venedikliler de Fâtih Mehmedi Napoli hükûmetine karşı harbe teşvik ediyorlardı.

Fâtih Sultan Mehmet, Gedik Ahmet paşayı Mora valiliğine tâyin ederek; donanma ile İtalyanın zaptına memur etti. Türk donanması Zanta, ve Santamavra adalarını zaptetti. Yüz gemiden mürekkep olan bir donanma Napoli hükûmetine ait olan

Gittin !

Sen de en sonra ayrılıp gittin,
Hâtıran dalga dalga bağlandı.
Hasta bir ömrü bak harap ettin,
Gittin, ardınca her taraf yandı.

Yoksun artık, sesin, hayalin yok.
Sustu kuşlar da sensiz ötmediler.
Sanma yâdımda eski halin yok,
Sana ait bütün içimdekiler.

Ufka akşam çekince bir perde,
Sanki her şey o günkü hüznü taşır.
Gezdiğin, güldüğün bu yerlerde,
Şimdi sessiz bir inziva dolaşır.

Hâşim Nezihi OKAY

Otrant limanına demir attı. Kara askeri derhal şehri muhasara altına aldı. İtalyanlar korkarak kaçtılar. İki hafta sonra 11 ağustos 1477 tarihinde Otrant Türklerin eline geçti, bu suretle İtalyanın cenubuna Türkler yerleştiler. Bundan sonra Otrant'ta muazzam bir kale inşa edildi. Bu kalenin inşası bittikten sonra, bütün İtalyanın fethine başlanılacaktı. Bu suretle Fâtih şarkî Romaya hâkim olduğu gibi, garbî Roma imparatorluğuna nail olacak, aynı zamanda Akdeniz ticaret yolları da Türklerin eline geçmiş olacaktı.. Otrant kalesi bundan sonra Avrupa mühendislerinin yapacakları kalelere uzun müddet nümune teşkil edecek kadar yüksek bir maharetle inşa edilmişti. İtalya seferi hazırlanmak üzere iken Fâtih Sultan Mehmet 53 yaşında, Kekepozadan hareket halinde bulunan ordusunun başında ölmesi üzerine Roma fütuhatı da geri kaldı. Cem vakasının zuhuru üzerine, Gedik Ahmet paşa Mora valiliğinden alınarak, İstanbula çağırıldı. Bu suretle de İtalya fütuhatı da yüz üstü bırakıldı. İtalyanlar İspanyadan kuvvet istiyerek, Otrantı Türklerin elinden geri aldılar. Bu suretle (Kızılalma) da zaptedilemedi.

Fâtihin ölümü üzerine oğlu (Bayezid-i Veli) Amasyadan gelerek Osmanlı tahtına geçti. Sadrâzam Nişancı Mehmet paşa bu işte büyük bir dirayet göstermişti. Fakat Bayezidin kardeşi (Cem sultan) da Karamanda bulunuyordu. Kardeşine isyan etti. Sultan Cemin serdarlarından Gedik Nasuh paşa, Bayezidin ordusu başında bulunan Sinan paşa ile İznik'te bir savaşa tutuştular.

İşte bu sıralarda Otrant fâtihi Gedik Ahmet paşa, Fâtihin ölümünden dolayı çok müteessir bir halde İstanbula gelmişti. Fakat Ahmet paşa Bayezid-i Veli tarafından nasıl karşılanacağını biliyordu. Sultan Bayezit ile araları şehzadeliği zamanındanberi açıktı.

İran seferinde idiler. Bir gün Fâtih Sultan Mehmet muharebeden önce;

— Paşa, askeri teftiş et!

Diye emir verdi. Gedik Ahmet paşa şehzade bulunan Bayezidin kıtası önüne gelince, askerinin intizamsızlığını görerek ona ihtaratta bulundu. Şehzade Bayezit bu ihtara fena halde gücendi. Bir gün kendisinin bu tedbirsizce sözlerinden dolayı pişman olacağını söyledi.

Gedik Ahmet paşa da :

— Peki, ne yapacaksın?. İşte ben de yemin ediyorum ki, bir gün Padişah olursan, senin zamanında belime kılıç kuşanmıyacağım.

Diye mukabelede bulundu. Bu vakadan tam sekiz yıl geçmişti. Gedik Ahmet paşa sözünü unutmamıştı.

(Devamı 12 nci sahifede)

Yazan: O. S. O.

Koynumuzda Beslediklerimiz!

BİR HİYANET VE NANKÖRLÜK VESİKASI

«Bizden olmıyanların bizim için ancak bir menfaat mukabili çalışacaklarını unutmamalıyız. Biz Türkler, okadar iyi yürekli bir milletiz ki bize dost görünenlere hemen inanırız. Bizden olmadıklarını, bize bir gün hiyanet edeceklerini hiç düşünmeyiz. Kollarımızı açar ve onları koynumuzda besleriz. Bu yüzden başımıza gelen belâların; felâketlerin haddi hesabı yoktur.»

I

Size bir vesika neşredeceğim: Okuduğunuz zaman benim kadar şaşırıp kalacağınız bir vesika, bir hiyanet ve nankörlük vesikası. Bu vesika, Osmanlı devletinin yıkılışını tetkik edeceklerin çok işine yarıyacaktır. Çünkü şimdiye kadar vatandaşlık ve kardeşlik sevgisinden başka bir şey duymadığımız küçük ve cesur bir kavmi bize karşı silâhlandırmağa çalışıyor. Bizi arkadan vurmağa çabalıyor, Türk milletine hakaretler, lânetler yağdırıyor.

Bu vesika: 1899 da (Meşrutiyetten dokuz sene evvel) basılmış, 165 sahifelik bir ihtilâl risalesidir. İsmi: (*Arnavutluk ne idi, nedir, ne olacak?*) Kapağında şu cümle var: (Vatan-ı mukaddesimiz olan Arnavutluğu ihata eden tehlike ve muhataralardan tahlise dair efkâr ve mütalâat) Aslının Arnavutça olduğu yazılı. Mütercimi: Şahin Kolonya adında bir Arnavut milliyetcisi. Irkdaşlarına dağılan aslını Arnavutca bilmedikleri için okuyamıyanlara tercüme etmiş. (Arnavutcadan harfiyen mütercemdir.) diyor. Nerede ve hangi matbaada basıldığı yazılmamış. Fakat bunun asıl şaşılacak, inanılmıyacak tarafı şudur: Muharririnin kapağındaki ismi: Ş. Sami Fraşeri. Yani, (Kamus-u Türki) yi, (Kamus-u Alâm)ı yazan ,bunca eserlerile Türk kültürüne, Türkçülüğe hizmet eden Şemseddin Sami bey merhum. Buna inanılır mı? Fakat nasıl olmuş da bu risalenin üzerinde adı buluyor? 1899 da basılan bu hiyanet ve nankörlük vesikasına heberi olmadan mı adı komuş? Bu kitabın mütercimi bir Arnavut

آرناؤدلری قارداشلری اولان خرستیان آرناؤدلردن
آییروب کندی طرفنه جکر ، فقط بوندن حکومت
ترکیه یه بر فائده کلز ، بو فکر ابلیسکارانه‌دن مقصدی
ایسه کندیسنك دوشمك اوزره اولدیغی ورطهٔ هلاکه ،
« او درین چوقوره » آرناؤد مسلمانلری ده برابر
آلمقدر . آرناؤدلغك و آرناؤدلرك تهلکه‌لری بونلردر .
آرناؤدلر ، ترکلرك ، غیرقلرك و اسلاولرك بو مقاصد
ابلیسکارانه‌لرندن زیاده‌سیله احتراز و اجتناب ایتملیدرلر .

(Türkiye) Arnavutları kardeşleri bulunan hıristiyan Arnavutlardan ayırıp kendi tarafına çeker, fakat bundan hükûmet-i Türkiyeye bir fayda gelmez; bu fikr-i ibliskâraneden maksadı ise kendisinin düşmek üzere olduğu vartai halâke, «o derin çukura» Arnavut müslümanları beraber almaktır. Arnavutluğun ve Arnavutların tehlikeleri bunlardır. Arnavutlar, Türklerin, Greklerin ve İslâvların bu makasid-i ibliskâranelerinden ziyadesile ihtiraz ve içtinap etmelidirler.

Arnavutluk - sahife: 75

düşmanı değil bilâkis müfrit bir Arnavut milliyetperveridir. Öyle ise Arnavutluğu ile iftihar ettiğini bildiği hattâ Arnavutcanın alfabesini, gramerini, yaptığı söylenen ırkdaşına neden iftira ediyor? Abdülhamit zamanında onu neden bu tehlikeye atıyor? Şöhretinden istifade etmek için mi? 1905 de ölen Sami beye bu kitabı okuyan ırkdaşlarından hiç biri üzerinde isminin bulunduğunu söylememişler mi? Söylemişlerse neden bunu reddetmemiş? O devirde bundan bahsetmeğe imkân bulamamış mı? Şemseddin Sami bey bu imkânı bulamamışsa onun yakınları, yakın dostları şimdiye kadar neden onu bu isnattan kurtarmamışlar? Sükût etmiş, kabul etmiş görünmüşler?

Bu risaleyi Şemseddin Sami bey yazmamışsa kim yazmış? O zaman da bunu yazmak cüretini gösteren müfrit Arnavut milliyetcisi, bu risalenin sahibi olmaktan kendisini niye mahrum etmiş? Bu alelâde bir adamın yazabileceği basit bir eser değildir. Çok geniş, çok mütenevvi malûmat sahibi, Arnavutluk tarihini, dünya ahvalini pek iyi bilen, çok münevver, çok müfrit Arnavut milliyetperveri birinindir. Arnavutlarca onun da büyük bir şöhreti olması lâzım. Neden ismini koymuyor? Bunu Arnavutçadan harfiyen tercüme eden, bu kitaba adını koymak cesaretini gösteren Şahin Kolonya asıl sahibini bilmiyor muydu? Biliyorsa neden bu yanlışı tashih etmiyor? Acaba Arnavutcası nasıldır?

Bütün bunlar üzerinde durulmağa muhtaç noktalardır. Fakat bunların ehemmiyeti yok. Muhakkak olan şudur ki böyle bir risale vardır, Türk milletine hakaretlerle, nefretlerle, lânetlerle doludur. Ve bu yazılmış,

292

basılmış, dağıtılmış, okunmuştur. Şimdiye kadar bunu reddeden biri de çıkmamıştır. Bu eser, en tehlikeli bir zamanda, 1899 da, Osmanlı devletinin taksim edilmesi konuşulduğu bir sırada, Makedonyada kan gövdeyi götürürken yazılıyor ve altı yüz senedenberi koynumuzda büyüttüğümüz vatandaşlarımızın, kardeşlerimizin bizi arkadan vurmasını bekliyor.

Bundan daha feci olanı şudur: Çok muhtemeldir ki meşrutiyetten sonra bu kitabın tabileri, naşirleri, taraftarları, bu kitabı gizli gizli ceplerinde taşıyanlar, elden ele dolaştıranlar, İttihat ve Terakki teşkilâtına da girmişler, Osmanlı vatanperveri kesilmişler, memleket meselelerinde söz sahibi olmuşlar, Türk milletinin mukadderatını idare edenlerin arasına karışmışlardır. Buna dair kitapta dikkate lâyık notlar var: Bunu meşrutiyetten sonra eline geçiren milliyetperver bir Türk zabiti, kitabı okurken arasıra hislerini tutamıyor, coşuyor, kitabın kenarına kurşun kalemile notlar ilâve ediyor. Bu notlardan birisi de şudur: **(Arnavutluğa Padişah kim olacak? İskender bey sülâlesinden bizim Ş... (*) mi?)** Bunu sorduktan sonra şunu yazıyor: **(Bugün öğrendim. Ş..., halen Haydarpaşa Liman dairesinde müstahdem imiş. Bizim fedailerdendir.)** (Yani İttihat ve Terakki fedailerinden.)

Artık Osmanlı devletinin neden bu kadar çürüdüğüne hayret edebilir misiniz? Büsbütün hayretinizi gidermek için size bu kitabın baz ıfıkralarını, bazı sahifelerini aynen alacağım.

***

Kitabın 1 inci, 2 nci faslı, Arnavutların menşeine, Arnavut kelimesinin iştikakına dairdir. 3 üncü fasıl Arnavutların Romalıların idaresine girmeleri, 4 üncü fasıl Arnavutlukta küçük prenslikler, ondan sonra Arnavutların Türklerin idaresine girmeleri ve İskender bey zamanı geliyor. Beşinci faslı aynen yazıyorum:

Arnavutlukta İskender bey zamanı

Fasıl — 5

İskender bey, ki şecaat ve cesaret-

(*) Bu ismi yazmıyorum. Belki bugün aramızdadır. Teşhir etmiş olmayım.

te ,maharet-i askeriye ve malûmat-ı harbiyede kuvvet-i harikulâde-i bedeniye ve akliyede, fikr-i müstakimde, fazail-i insaniyede, mahasin-i ahlâkiye ve ulviyet-i ruhiyede tarih-i umuminin misl-i nazirini görmediği bir harikai kemalât idi. İskender bey, ki Arnavut ve Arnavutluk namını âlâ edip, nam-ı âlişanı ilelebet bu milletin medar-ı iftihar ve şerefi olacak bu kahraman-ı binazir, Türklerin yedine düştüğüne zaman bir tıflı meleksimat idi. Sultan Murad-ı saninin sarayında büyümüş ve daha küçük yaşta iken Türk ordularında gösterdiği şecaat ve maharet-i harikulâde-

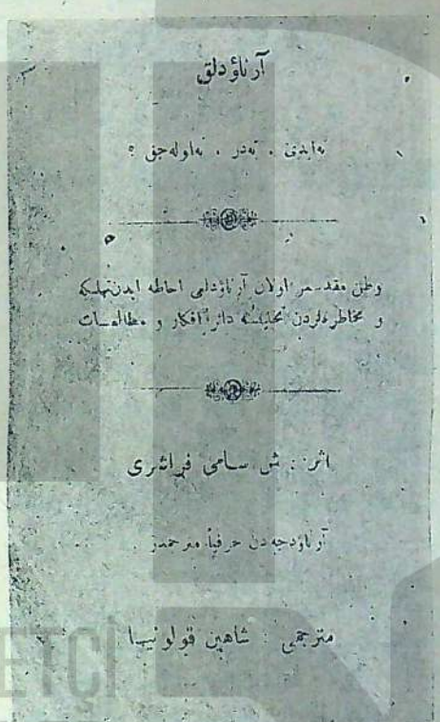

Mahut risalenin kapağı

sile herkesi «engüşt berdehan-ı hayret» bırakıyordu. Her gittiği yerlerde, her zaman galip çıkarak hiç mağlûp olmadı. Karşısına çıkacak adam kalmamış idi. Sürye seferinden muzafferen avdetinde peder-i âlilerinin Kroyada ve üç biraderlerinin saray-ı hümayûnda vefat ettiklerini sultanın ağzından işitip pek çok mükedder olmuştu. Ancak hem pederi ve hem de üç biraderinin böyle bir zaman-ı kalil zarfında mevt-i tabiî ile terk-i hayat etmeleri ihtimal-i haribine inanacak kadar Arnavut kahramanı gafil olmadığından ve ber mucib-i mukavale Kinkasteryoti'nin vefatından sonra çocuklarından birinin Kroya'ya reis gönderilmesi cümle-i şerait-i mukaveleden bulunduğuna nazaran, birader-i vâlâgûherlerinin neye uğradıklarını (Saray-ı hümayûnun hançer-i ihanet ve yezidanelerile Al Aba gibi şehit edildiklerini) mevsukan istihbar ve kendisi de aynı felâkete duçar olacağını hissetmesile hem kendi hayatını, hem de canından ziyade sevdiği Arnavutluğu kurtarmağa niyet buyurmuşlardı. Filhakika İskender beyin de mahvı, efendisi Sultan Muradın caygir-i zamiri olmuştu, ve ol gündenberi ayı gibi bir takım pehlivanların karşısına çıkarmağa ve gayet muhataralı ve mühlik kavgalara göndermeğe başlamıştı. Çünkü İskender bey hazretleri cesaret ve kemalât-ı fevkalâdesile Türk askerinin de muhabbet ve hürmetini iktisap etmiş olduğundan, Murad-ı sani askerden korkarak alenen şehit etmeğe cesaret edemiyordu.

İskender bey hazretleri çok beklemeksizin aradığı fırsatlı zamanı bulduğundan, ecdad-ı mükerremlerinin payitahtı olan Akçahisara muvasalat buyurup oradaki Türk muhafızlarını tardederek bakemal-i izz-ü iclâl vâris-i meşruu bulunduğu pederinin tahtına kaim oldular. İskender beyin Kroyaya muvasalatı haber alınır alınmaz bütün Arnavut milletinin rüesası ve ekâbiri hemen Kroyaya koşup orada akdolunan meclis-i meşverette cümlesi birden kanlarının son damlasına kadar muhafaza-i vatan ve hürriyet uğruna dökeceklerine «Besa» vererek İskender beyi de bütün Arnavutların padişahı ve kumandan-ı muazzam ve mükerrem tanıyıp kemal-i ihtiram ve hulûs ile resm-i bi'at icra kılındı. İşte böylece bütün Arnavut milleti birinci defa olarak bir padişahlıkla toplanıp İskender bey gibi bir Emir-i muazzamın, bir padişah-ı adalet-i feşanın taht-ı idaresine girdiler.

Arnavutluğu yeniden zapt ve teshir etmek için Türkler süratle büyük ordular ve külliyetli asker gönderdiler. Fakat İskender bey Arnavutlar ile karşılarına çıkıp merdane mukavemet ederdi. Az bir miktar arkadaşile hadsiz hesapsız Türk orduları üzerine hücum ederek savlet-i şahbazanesile Türkleri tarümar ve

(Sonu 12 nci sahifede)

Turan Şah ve Saint Louis

Mansure zaferi ve Fransa Kralının esrarı

Esir düşen Fransa Kralı Turan Şahın kendine gönderdiği esvabları görünce: «Hayret! - demişti - Ben, onun yurdunu almıya gelmiştim, o bana elbise gönderiyor.»

•••••••

Yazan: Adnan GİZ

Yusufu satın alan esirciler onun kim olduğunu bilseler şüphesiz ki başka türlü hareket ederlerdi.

Bir yaz gecesinde, bir Kıpçak köyünden iki çocuk çalan çapulcular da bu çocuklardan birinin günün birinde büyük bir adam olarak islâm âlemini iki defa felâketten kurtaracağını keşfetselerdi, muhakkak yaptıkları işle tefahür ederlerdi.

Sonradan Baybars namile anılan o çocuk esirciler tarafından Sivas yolile Süryeye götürülmüş, orada Mısır ordusu kumandanlarından Emir Alâeddine satılmıştı. Bu kumandanın yanında yetişen Baybars daha sonra Mülk Salihin meşhur bahriye kölemenleri arasına katılmış, zekâsı, cesareti sayesinde genç yaşında kölemenlerin ünlü Emirlerinden biri olmuştu.

Haçlıların Mansure önlerinde Emir Fahreddin ordusunu dağıtarak büyük bir şevkle Kahire üzerine yürüdükleri sırada kölemenler henüz Ravza kışlasında bulunuyorlardı. Felâket haberini duyunca derhal Baybarsı kendilerine başbuğ yaparak yola çıktılar. Tam zamanında yetişerek arslanlar gibi saldırıp Haçlıları durdurmağa muvaffak oldular. Bu zafer Dimyat faciasındanberi büyük bir endişe içinde yaşıyan Mısır ehalisini sevince boğdu. Günlerce bayramlar, şenlikler yapıldı. Şimdi iki ordu karşı karşıya duruyor, yeni bir taarruza hazırlanan Türkler harekete geçmek için veliahdin gelmesini bekliyordu.

Martın son günlerinde Turanşah geldi. Şeceretüddür idareyi yeni hükümdara tevdi etti. Fakat, hakikatte bütün Türk ordusu ve bütün beyler «Kadınlar arasında güzellikte, erkekler arasında akıl ve ihtiyatta eşi bulunmıyan» o yüksek kadına bağlı bulunuyordu. Türkler Haçlıları Nil bataklıkları içinde boğmak, yok etmek gayesile büyük bir plân hazırlamışlardı. Esas ağırlıklarını Dimyatta bırakan Haçlılar büyük bir ihtiyatsızlıkla çok ileri gitmiş, Emir Fahreddin ordusunu yendikten sonra Mısırın içlerinde böyle taze ve yılmaz bir Türk ordusu ile karşılaşacaklarını ummamışlardı. Bu uzun mesafe onları çok hırpalamış, iklime alışık olmıyan askerlerin ekserisi, kumandanlar, hattâ kıral bile dizanteriye veya diğer sıcak memleketlere ait hastalıklara tutulmuşlardı. Dimyatla irtibatlarını Nil nehrindeki gemilerle temin ediyorlardı. Eğer bu gemiler tahrip edilir ve Dimyatla irtibatları kesilirse erzaksız ve yardımsız kalarak teslim olacakları muhakkaktı. İşte plânlarını bu hedefe göre tasarlıyan Türkler nisanın ilk günlerinde hem karadan, hem nehirden taarruza geçtiler. Nilde yapılan savaşta Mısır donanması dokuzu büyük olmak üzere otuz iki düşman gemisini zaptetmiş ve Haçlıların elinde küçük taşıtlar kalmıştı. Bu suretle nehir yolunu kaybeden Haçlılar kölemenlerin Mansure ile Dimyat arasına sarktıklarını görünce feci bir şekilde çevrilmek tehlikesine maruz kaldıklarını anlamış ve derhal bir anlaşmaya talip olmuşlardı. İki tarafın murahhasları sulh şartlarını tespit etmek için toplandılar. Haçlılar Dimyatın ve Mısıra ait diğer toprakların boşaltılmasına mukabil, Dimyattaki hastaların, eşyanın ve «Zaten islâmlar tarafından yenilmiyen» domuz etlerinin Avrupaya nakline kadar muhafaza olunmasını istiyor ve bu şartların ardından Kudüs kıraliğının Haçlılara geri verilmesi gibi muazzam bir hülyayı sayıklıyorlardı. Türkler, — zamanın âdeti mucibince — Dimyatın iadesine kadar Haçlıların kimleri rehin bırakacaklarını sordular. Haçlılar kıralın kardeşlerinden Duc d'Anjou'yu veyahut Duc de Poitiers'yi teklif ettiler. Türk murahhasları:

«— Hayır! — cevabını verdiler — Dimyatın iadesine kadar rehin olarak bizzat Fransa kıralından başka kimseyi kabul etmeyiz.»

Bu cevap Haçlı murahhaslarını

294

yeis ve hayret içinde bırakmıştı. Saint Louis'nin sadık adamı Sargin: «Bütün Haçlıların kıralı vermektense islâmlar tarafından katlolunmayı göze aldıklarını» söyledi. Artık bir anlaşmaya varmaktan ümitlerini kesmiş, büyük hülyalarla geldikleri bu topraklardan he rne pahasına olursa olsun kaçmağa karar vermişlerdi. Paskalya haftasından sonra salı günü Dimyata ricat emrini veren kıral Josselin de Cornaut ile kardeşlerine ve diğer mühendislere derhal Türklerle aralarındaki köprülerin kesilmesi emrini verdi. Fakat onlar telâşlarından buna muvaffak olamadılar. Nil sahillerini saran Türkler her an büyük tehlikeler yaratıyorlardı. Artık bu taraflarda tutunmak mümkün değildi. Sire Joinville de salı günü arkadaşlarile beraber bir gemiye iltica etti. Dimyat yolunu kesen Türk galerlerile karşılaşmak muhakkak olduğundan gemiciler verilen bütün emirlere rağmen yola çıkmaktan kor kuyorlardı. O gece karada kalan hastaları kurtarmak için büyük ateşler yakılmış, hastalar sahilde toplanmıştı. Joinville Türklerin gelmesinden korkuyor:

«— Aman gidelim!» diye yalvarıyordu.

Nitekim biraz sonra Türk atlıları görününce gemiciler hastaları filân bırakarak hemen demir alıp açıldılar. Sahilde kalan Haçlılar kıralı almadan gitmeyin diye onları taşa tutuyorlardı. Saint Louis ordu ile kalmağa karar vermişti. Zaten dizanteriden çok hastaydı. O akşam bir kaç kere bayılmış, ikide birde soyunmağa kudreti olmadığından tulumunu (Chausse) bir kaç yerinden kesmişlerdi. Ertesi gün seherle beraber Mansure savaşı yine bütün şiddetile başladı. Savaş nehirde ve karada pek geniş bir sahada devam ediyor, dört tarafı çevrilen elli bin kişilik Haçlı ordusu şaşkın, perişan Mansureden Farasküre doğru kaçıyordu. Âdeta şuurlarını kaybeden askerler tanımadıkları, hiç bir yolunu bilmedikleri yabancı, esrarlı bir ülkede katî bir ölüm tuzağına düşmüşlerdi. Herkes kendi başını kurtarmağa çalışarak kaçacak bir yol, bir sığınak arıyor, fakat her taraftan ok ve ateş yağıyor, bu ölüm yağmurundan kaçanlar da nehirde veya bataklıklarda boğuluyordu. İnsanları daima iyi yollara sevkeden din namına, Allah namına yapılan bu kanlı savaş da feci bir şekilde nihayet bulmuş, Arap tarihlerinin hesabına göre o gün ve o gece tam 30 bin Fransız telef olmuştu.

Kırala gelince o da yaptığı işe hayran, o da askerleri kadar şaşkın ve perişan döğünüp duruyor :

— Bu hezimet üzerine artık yaşıyamam. Ben de ölmek istiyorum» diyordu. Karşısına sadık ve cesur adamı Sargin çıkarak :

— Fakat ne yapıyorsunuz? — diye onu teselliye çalıştı — Vatanınızı unuttunuz mu? Yoksa evlâdınızı görmeden ölmek mi istiyorsunuz? (1) Fransızlar size muhtaç, vakıt kaybetmeden kaçalım!

O zaman kıral bu nasihate uyarak askerin başından ayrılmış ve Duc de Châtillon kumandasındaki öncü fırkasına iltihak etmişti. Yolda Sargin onunla atbaşı gidiyor ve kölemenlerden korumağa çalışıyordu. Ancak Minyat Ebu Abdullah köyüne kadar kidebildiler. Orada bir eve indiler. Saint Louis atından iner inmez bir Parisli kadının kolları arasına düşüp bayıldı. Öyle bitik bir haldeydi ki hemen akşama ölecek sanılırdı. Bu sırada Philippe de Monfort gelerek vaktile yarım kalan sulh müzakeresinde tanıdığı bir Emirle görüştüğünü ve arzu ederse yeniden bir mütareke yapmağa imkân bulduğunu söyledi. Bu haberden canlanan kıral derhal gitmesini rica etti (2). Monfort henüz gitmişti ki asker arasında büyük bir gürültü koptu. Marsel adında bir çavuş ilk defa teslim bayrağını açarak :

— Teslim olalım! — diye haykırıyordu — Kıral bunu size emrediyor, kıralı öldürtmeyin!

Zaten kurtuluş ümitleri kalmıyan ve canlarından bezen Fransız as-

(Sonu 15 inci sahifede)

(1) Bu sırada gebe olan kıraliçe Dimyatta bulunuyordu. Hezimetten bir müddet sonra doğurdu.

(2) Joinville'den naklettiğim bu vakayı ihtiyatla yazıyorum. Türk ordusunun o kadar katî br zafer kazandıktan sonra bir mütarekeye talip olması akla uygun gelmiyor. Bir anlaşma yapılsa dahi bu Fransız ordusunun teslimiden başka ne olabilirdi?

Aşk uğruna

Aşk meyinden içile mi
Aşk yolundan geçile mi
Aşk elinden göçüle mi
Aşk uğruna aşk uğruna

Aşk yandırır, aşk kavurur.
Aşk harman eder, savurur
Aşk yürütür, aşk durdurur
Aşk uğruna aşk uğruna

Aşkı andım aşka yandım
Gözümü açtım uyandım.
Savaşa girdim dayandım
Aşk uğruna aşk uğruna

Aşkı buldum, aşkı bildim,
Aşk için ağladım güldüm
Dalda yapraktım döküldüm
Aşk uğruna aşk uğruna

Lâle idim, boynum eğri
Aşkı bilen gider doğru
Kimi bile kimi ayrı
Aşk uğruna aşk uğruna

Gül fidandım kurumuşum
Dağda kardım erimişim
Durup durup yürümüşüm
Aşk uğruna aşk uğruna.

Âşık BATTAL

Münacat

Bir günahkâr yap beni
Dertliyim diyeceksem.
Yaşatma ya Rap; beni,
Sana ermiyeceksem..

Gönlümde aşk yerine
Bir âlem yarat yine;
En büyük eserine
Gönül vermiyeceksem.

Sen hüküm ver göklerde,
Ben sürüneyim yerde;
Bana verdiğin derde
Göğüs germiyeceksem.

Hamdi IŞIKLI

Gedik Ahmet Paşa ve Otrantın zaptı

(Başı 6 ncı sahifede)

Sultan Bayezit, babasının büyük kahramanını, kudretli kumandanını görünce sevindi. Kendisine, hâs ahırından çok kıymetli atlar hediye etti. Kendisini serdar tâyin etti. Gedik Ahmet paşa Sultan Bayezidin emrine itaat etti, fakat Padişaha vaktile söylemiş olduğu sözü de unutmadı. Kılıcını beline kuşanmamış, atın eğeri kenarına asmıştı. Sultan Bayezit bu hali görünce :

— Paşa, hâfızan çok kuvvetli imiş. Gençliğimde yaptığım kusuru artık unut, kılıcını beline kuşat, düşmanlarımıza karşı yine eskisi gibi kahramanlıklar göster, dedi.

Gedik Ahmet paşa da kılıcı beline taktı. İstanbul üzerine doğru akın eden Cem sultanın orduları üzerine Gedik Ahmet paşa askerlerile hücum etti. Bu tecrübeli kumandan Cem ordusuna şiddetli hücumlarda bulunınca, Cem ordusu perişan oldu, bir daha kendisini toplıyamadı. Bu sebeple Cemin de âkıbeti feci bir macera ile neticelendi.

Sultan Bayezit Cemi takip etmesi için Gedik Ahmet paşaya emir verdi. Fakat iş işten geçmişti. Paşa Konya Ereğlisine geldiği zaman, Sultan Cem Süriyeye kaçmıştı. Gedik Ahmet paşa da İstanbula döndü. Fakat birdenbire kendisini orta kapıda tevkif ettiler. Bu haber derhal her tarafa yayıldı. Otrant kahramanı, Fâtihin en büyük kumandanı, herkesin kalbinde bir kahraman olarak tanınmıştı. Bütün askerler Gedik Ahmet paşayı delice seviyorlardı.

Fakat bu temiz insana kıymak istiyen, bu zalim ruhlu Padişaha Yeniçeriler isyan ettiler. Bu galeyanı kimse teskin edemedi. Derhal Gedik Ahmet paşayı serbest bıraktılar. Bayezit korkusundan Ahmet paşayı yanına çağırttı. Rüstem ağanın bu işte kabahati olduğunu söyledi. Fakat her neye mal olursa olsun paşayı öldürtmeğe karar vermişti, çünkü paşanın Sultan Cem ile beraber olmasından fazla korkuyordu. Çünkü Gedik Ahmet paşa Sultan Cemi çok takdir ediyordu. Bayezit ise ona nazaran çok ehliyetsiz bir adamdı. Şehzade Cem Gedik Ahmet paşa ile anlaşmak istiyordu. Fakat Ahmet paşa, Padişaha hizmetini memleketin birliği için fayda görüyordu. Cem vakası devam ederken, Ahmet paşa için onu sevmiyen vezirler mütemadiyen aleyhinde bulunuyorlardı. Nihayet Bayezid-i Velinin emrile, Gedik Ahmet paşa Edirne sarayı hamamı içinde 1482 tarihinde öldürüldü. İstanbulda kendi adile bir mahallesi vardır.

İşte, İtalya fâtihi Gedik Ahmet paşa Türk tarihinin büyük bir kahramanı idi. Kırımın ve Otrantın da fâtihi idi. Fakat onun kıymeti bilinemedi. Nihayet bir ihtiras yüzünden kârını tamam ettiler.. Bu suretle Türkler, şarkî Romayı zaptetmekle, garbî Roma imparatorluğu da, Türk ülkesine ilhak etmek için, İtalyanın cenubunu zaptederek kaleler yapmışlar, orada da Türk bayrağını bir zamanlar dalgalatmışlardı. Bugün de Sicilya ve İtalyanın cenubunda çetin savaşlar olmaktadır.

●

Dördüncü Cild

Çınaraltı

KOLEKSİYONU

Çınaraltı, geçen sayısile dördüncü cildini tamamladı. Birinci cilt tükenmiştir. İkinci ve üçüncü ciltlerden pek az vardır. Mahdut miktarda hazırladığımız dördüncü cildi isteyenlerle, diğer ciltleri edinmek isteyenler şimdiden idaremize müracaat etmelidirler. İkinci cildin fiatı 410 kuruş, üçüncü ve dördüncü cildin 475 kuruştur. Her üç cildi beraber alanlara (160) kuruş, üçüncü ve dördüncü cildi beraber alanlara (90) kuruş iskonto yapılır.

Koynumuzda Beslediklerimiz

Bir hiyanet ve nankörlük vesikası

(Başı 8 inci sahifede)

(kuvvet-i bazu-i haydaranesile) Sultan Murad-ı saninin ve oğlu Sultan Mehmedin bütün ordularını bozup her vakıt ricat-i kahkariyeye duçar ederdi. Türklerin yüreklerine havf ve dehşet ilka etmişti. İşte bu suretle otuz seneyi mütecaviz bir müddet zarfında İskender bey Arnavutlar ile müdafaa ve mukavemet gösterip düşmanlarını itlâf ve berbat ettiler ve Arnavutluğu şan ve şerefle ve kemal-i istiklâl ile tuttular. Ol zamanın bütün Avrupa hükûmetleri İskender beyden selâmet beklerler ve Avrupanın Türklerden halâsını Arnavutlardan intizar ederler idi. Lâkin onlar korkak ve miskin idiler. Bir kaç defa Macarlar ve bizzat Papa, İskender beyi ateşe soktuktan sonra kendileri çekilir ve uzaktan bakarlar idi. Bununla beraber İskender hazretleri yine Osmanlılara galip gelerek asla mağlûp olmadı ve bu kahraman-ı alişanın müddet-i hayatında Arnavutluk şan ve şerefle hürriyet ve istiklâlini muhafaza etti. Lâkin İskender bey hazretleri irtihal-i dar-i baka buyurduktan sonra Arnavutluk yine Türklerin eline düştü.

(Devam edecek)

296

ŞİİRLER

Emine

Ovaların yandığı bir öğle sıcağında
Bir söğüt gölgesinde ayran içtim elinden.
Akıyordu, ömrünün bu en güzel çağında
Saçlarının örgüsü bir su gibi belinden.

Bahtı gibi çiçekli bir kilim serdi yere;
Ağacın gövdesine dayadı yastığını.
Gezinirken yaşının hakkını vere vere
Duyuyordum hayretle kalbime bastığını.

Şimdi beni Emine belki de hatırlamaz?
Çünkü onu bıraktım yılları arkasında.
Fakat yeşil gözünü görüyorum bütün yaz
Dudağıma her değen bakır ayran tasında.

Süreyya ENDİK

Bir Yozgat Türküsü

Burcu burcu kokar badem çiçeği
Yamandır Nazilli, Yozgat uşağı,
Kaymeler doludur ipek kuşağı,
«Göynümü» çaldırdım ben Yozgatlıya,
Nazlı yar sevgimi nasıl «anlıya».

Naz etme naz etme «tez gel civanım»
Tez gel gurbet elden ey benim canım,
Ey benim gözümün yaşı efendim,
Sen benim içimde açan çiçeksin,
Kırıldıkça dal dal yeşereceksin.

Dallar bevenk bevenk meyve dolunca,
Dağlara sis çöküp akşam olunca,
Âlemin sevdiği dönüp gelince,
Yollarına bakar bakar ağlarım,
Efkârlanır Tuna gibi çağlarım.

Yozgatın içinde ince minare,
Yıllardır derdime bulmadım çare,
Yüreğim delindi bak «pare pare».
Vebalim Yozgatlı yarin boynuna,
Dileğim düşünde girmek koynuna.

Halim YAĞCIOĞLU

Ayşeme!

Gülen bakışlarını perdeleş nesin bir nem,
Savaş ne bir noktadır şimdi cephe ne bir hat.
Tehlike her tarafta, yerde ve gökte Ayşem,
Azminden bir kal'a yap, saçlarından bir halat.

Vatana göz dikene karşı arzun bir tekdir,
Gayretin mermi olur, düşman kalbini deler.
Kurtuluş savaşında dünyaya bir örnektir,
Annenin omuzunda taşıdığı gülleler.

İnsanlığa merhem ol, ümit ara sesinde,
Ne bir fırtınadan kork, ne bir yıldırımdan sin.
Yarın baş gösterecek bir yurt tehlikesinde,
Benimle bir siperde benimle el elesin.

Ferit Ragıp

Ey!..

Her bakışı bir mısra, ey sesi gönül sazı
«Bırak artık bu nazı, gel bize bazı bazı»
Ruhuma dol ne olur, içimi içine al
Ey gülüşü bir şiir, nüktesi bir cilt yazı

Sensiz gece ne ıssız, gündüz ne tatsız sensiz
Ömür bir boş deredir, dünya haaytsız sensiz
Issız, tatsız, hayatsız, ışıksız, dayanıksız
Güneş bile karanlık, rüya kanatsız sensiz

«Ben tâsenin yanında..» , dibinde dizlerinin
«Sana yine hasretim» , sızlarım için için
Giden bir yol ararım, et-kemik kalelerden
Geçit verin öpüşler, kavuşmalar çekilin!

«Götür beni ey gemi, ey vagon beni taşı,
Burası çok çamurlu, bu çamur hep gözyaşı.
Cansız onsuz dalgalar, sükûnsuz sahil onsuz
«Götür beni ey gemi, ey vagon beni taşı»

Fuat GÖKBUDAK

DELHİDEN ÜSKÜDARA

Tefrika : 44 **Yazan : BARKIN**

150 metre kadar arzı ve tulü olan dört köşe gölün etrafı geniş bir mermer rıhtımla çevrilmiştir. Buraya girilirken ziyaretciye kapıda evvelâ ayakkabılarını ve çoraplarını çıkartırlar ve ayaklarını orada yıkatırlar. Ziyaretcinin üzerinde deriden hiç bir şey bulunamaz. Çünkü bizim kullandığımız deriler ekseriya mukaddes bir hayvan sayılan öküz veya inek derisidir., Ben de girerken fotoğraf makinemin bulunduğu deri kılıfı aldılar, hattâ üstünde deri var diye mantar şapkamı ve belimdeki deri kemeri de çıkarmak mecburiyetinde kaldım. Yalın ayak, başı kabak mukaddes dergâha girdim. Benimle beraber dergâha giren Sikh'ler derin bir huşu' ve ihtiram ile secde edip yeri öptükten sonra dua ederek yollarına devam ediyorlardı.

Rıhtımın her tarafı gayet büyük ve süslü binalarla kaplıdır. Bunların önünde bir çok hacılar, rahipler, ziyaretçiler ve satıcılarla canlı bir hayat kaynaşıyordu. Rıhtımın etrafındaki hacı evlerine (Bunga) diyorlar. Bunların mühim bir kısmı Sikh cemaatine ait olup bir kısmı ise bu dine mensup racaların hususi evleridir. Mukaddes kabri ziyarete ve mukaddes havuzda yıkanmağa geldikleri zaman bu evlerde kalırlar. Zengin Sikh ailelerine ait evler de vardır. [illegible] şu süslü bina Kapurtala racasına ait [illegible]. Yanındaki de Patiala racasının!

Nabha ve Cind racalarınınki de onlarınkinden aşağı kalmaz. Hesapsız şahsi servete malik olan racalar bu evlerden senenin bütün günlerinde fukaraya yemek dağıtıyorlar. Ama bu Bunga'ların en muhteşemi Akal Bunga'dır. Bu muazzam ve altın kaplı bir kubbe ile örtülü olan bina Sikh cemaatinin malıdır. İçinde Sikh dininin mukaddes eşyaları ve cemaatin pek zengin olduğu söylenen hazinesi mahfuzdur. Gru Gobind Sing'in meşhur kılıcı, vaftiz leğenleri, Granth denilen mukaddes kitabın altından ve gümüşten kaplar içinde ciltlenmiş nüshaları ve herkese gösterilmiyen zengin hazine bu binadadır. Her sabah saat 3 de altın ciltli bu mukaddes kitap alay ile gölün ortasındaki adacığın üzerinde yapılmış olan mâbede götürülür ve akşam saat 11 de yine alay ile Akal Bunga'ya getirilir.

Sikh rahipleri gayet kibar ve vekarlı adamlardır. Başka Hindu mâbetlerinde olduğu gibi bahşiş ve para almazlar. Verilse de nezaketle reddederler. Zaten insan onların vekarlı durumu karşısında bahşiş vermeğe cesaret edemez. İstenilen malûmatı yorulmadan saatlerce verirler. Beni gezdiren rahip bir saatten fazla benimle meşgul olmuştu.

Akal Bunga ve bunun önündeki Dersnani dervaze'den gölün içine doğru uzamış bir rıhtım ile Avrupalıların (Altın mâbet) dedikleri Darbar Sahib'in bulunduğu ve her dıh 20 metre uzunluğundaki adacığa varılır. Bu adanın üzerinde iki esas katı ve bir de en üstteki taraça ve pavyonu ile üç katlı meşhur Altın mâbet görülür. Mâbedin kubbeleri ince altın varak ile kaplıdır ve güneş altında temiz rengile parıldıyarak çok muhteşem bir manzara gösterir. Mâbedin alt katında bir Sikh rahibi Grant Sahip'ten âhenk ile kıraet yapar ve yanındaki bir saz heyeti güzel bir musiki ile buna refakat eder. Böylece sabahın 3 ünden akşamın 11 ine kadar bu mâbette âhenk ve saz vardır. Şurası çok garipdir ki saz heyeti çalgıcıları Hindu veya Sikh olmayıp müslümandır ve eski bir çalgıcı loncasına mensuptur.

Mâbedin içerisi altın varak ve altın yaldız tezyinatı ile Avrupanın Rokoko sarayları gibi tesir yapan bir manzaradadır. Katiyen Allahın temsilî resim ve heykeli görülmez. Çünkü Sikh'ler islâm dininin bu resim ve heykel yasağını olduğu gibi almışlardır. Alt katta zarif bir çardağın altında baş rahip önündeki süslü iskemle üzerine açılmış Grant Sahib'i musiki refakati ile okur. Bu çardağın önündeki iki kâseden biri-

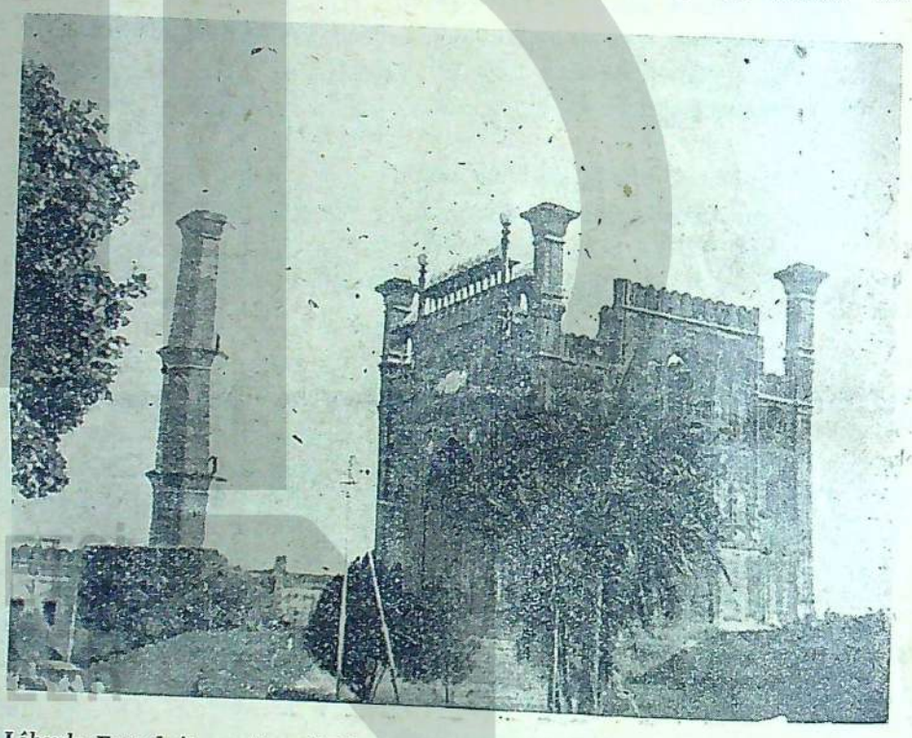

Lâhorda Evrenkzib camii methalindeki ön yapı imparatorluğun inhitat devrindeki zevk inceliğini Evrenkzibin büyüklük hissi ile birleştiren çok nefis bir yapı eserdir.

nin içinde erimiş tereyağı ve diğerinin içinde şeker vardır. Gelen ziyaretcilere hoş âmedi mânasına şeker verirler. Bunların yanında bir de sandık vardır ki ziyaretçiler tarafından yapılması mutat olan para teberrukâtı buraya atılır. Buradan bir merdivenle orta katın koridoruna ve daha yukarıda da gelecek büyük Gru için tahsis edilmiş olan ve duvarları küçük ayna parçalarile pırıl pırıl süslenmiş ve kaplanmış olan odaya girilir. Havuzun şark tarafında Baba Atal denilen ve zirvesi altın kaplı bir kubbe ile süslenmiş olan sekiz köşeli kule görünmektedir. Bu kulenin bahçesinde riyazetle meşgul bir çok Sikh'ler görülür. Altıncı Grunun oğlu Baba Atal namına Sikh cemaati tarafın-

298

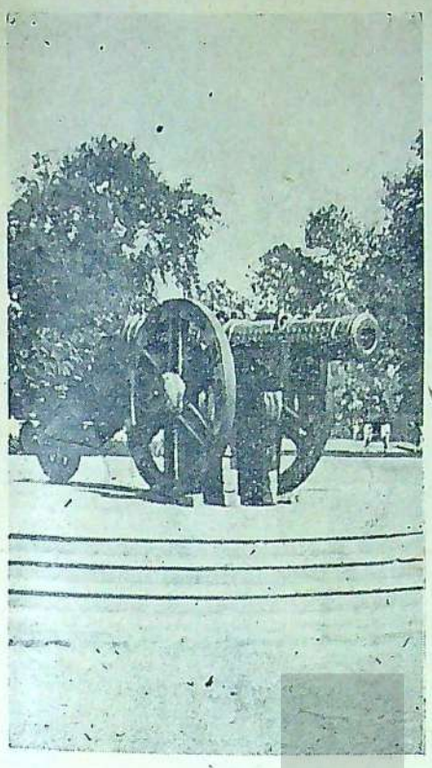

Lâhor müzesinin önündeki meydanda duran «Zemzeme topu».

Halk arasında yayılmış bir itikada göre bu topa sahip olan Hinde sahip olurmuş, tunçtan ve gayet süslü yapılmış olan Zemzeme topu Efgan hükümdarı Şirşah zamanından kalmadır. Zamanının en büyük topu imiş Babür Han zamanında İstanbuldan gelen topçu mühendisleri tarafından dökülmüştür.

dan yaptırılan ve inşası 1832 de biten bu güzel kale mâbedin çok cazip ve dikkati çeken manzarasını tamamlar.

Yukarıda da söylediğim gibi bu yazdığım şeyler ve dercettiğim resimler 1935 yılında yaptığım seyahatin hâtıralarıdır. Bu defa Amritsara ancak akşam karanlığında gelebildik, hem de ne zahmetle! Öğle sıcağında kızgın asfaltların üzerinde yaptığımız yüksek süratle arabanın iç ve dışı lâstikleri gevşedi. Bütün yamalar açılıyor. İkide birde pan yayıyoruz. Mihr Ali ile beraber tekerlek söküp takmaktan kriko yerleştirmekten avuçlarım patladı, yorgunluktan tab ü tüvanım kesildi.

Amritsarda hiç kalmadan doğruca Lahora yollandık. Yolda yine bir kaç pan oldu ve nihayet gece saat 10 sularında Lahora vardık ve Faletti oteline indik. Hindistanın otelleri de bir âlemdir. Bu kadar konfor ve beylik dünyanın başka otellerinde bulunamaz. Misafirlere oda değil daire verilir: Bir kabul salonu, geniş bir yatak odası, giyinip soyunma odası ve banyosu ile şimdiki apartımanlarımızın bir dairesinden çok daha büyük daireler! Hintli hizmetçiler bizim eski istanbulin veya redingot biçimindeki beyaz elbiseleri sarı, kızıl veya çiğ turuncu renkte göz alıcı kavukları ile çıplak ayak karşınızda el pençe divan dururlar. — Bitmedi —

Yazan: Adnan GİZ

Mansure zaferi ve Fransa Kralının esareti

— Başı 10 uncu sahifede —

kerleri şimdi akın akın silâhlarını galiplere teslim ediyorlardı. Fransa Kıralı Dokuzuncu Louis'yi esir etmek şerefi Baş Hadım Muhsine nasip oldu. Saray teşrifatını pek iyi bilen Muhsin esir kırala saygı ve nezaketle muamele etmiş, hayatının emniyette olduğunu, ne arzu ederse yerine getirileceğini bildirmişti. Biraz sonra bir köle gelerek elbiselerini değişmesi için kırala bir bohça çamaşırla, elbise getirmişti. Muazzam bir hülyanın harabesinde yatan ve âdeta bir kâbus âleminde yaşıyan kıral, hezimette veya zaferde hiç bir zaman aksamıyan Türk ruhunun, Türk asaletinin bu yüksek nişanesi karşısında birden kendine gelerek:

— Hayret! —demişti — Ben onun yurdunu almağa geldim. O bana elbise gönderiyor (3).

***

O akşam bütün Mısır ahalisi katî ve umumî bir felâketten kurtulmanın sevinci ile muazzam bir şenlik yaparken, genç bir hükümdar — Turanşah — kimi Harzemden, kimi Kıpçaktan gelen ve her vardıkları yerde yüksek bir ırkın üstün vasıflarile daima büyük işler başaran tümsek burunlu, güzel ve temiz yüzlü, daima sakin ve daima kibar Türk kahramanlarının arasında dört tarafa zafernameleri yazdırıyor, önünde diz çöken saray kâtibine :

«— Yaz! — diyordu — Şam valisi Cemaleddin İbni Yağmura :

«Cenab-ı Hakka hamd ü sena olsun ki başımızdan mesaibi defetti. Zafer ancak Allahındır. Bu zaferden bütün müslümanlar sevinsin! Tanrı bizi ilâhi lûtuflarına garketti. Debboylarımızı açtık, hazinelerimizi ve silâhlarımızı dağıttık. Sayısı Cenab-ı Hakkın bileceği derecede çok düşman sürüleri en uzak yerlerden koşup geldiler. Onları mağlûp ettik. Bunu görünce eski mukavelât mucibince sulha talip oldular. Fakat buna razı olmadık. Bir gece çadırlarını ve eşyalarını terkederek kaçmak istediler. Arkalarından koştuk ve bütün gece düşmana kılıç çaldık. Otuz bin düşman telef oldu. Kıralları Minato kaçarak aman diledi. Kendisine bunu bahşettik. Şimdi elimizde esirdir ve bize Dimyatı iade ediyor».

Hasan Adnan GİZ

— Devam edecek —

(3) Deguigne'den naklen.

299

Yeni Neşriyat

OSMANLI TÜRKLERİNDE İLİM

A. Adnan Adıvar tarafından kaleme alınan «Osmanlı Türklerinde İlim» eseri bundan önce Pariste Fransızca olarak çıkmıştı. Eserin kıymeti daha o zaman takdir edilmiş, hakkında dünya mikyasında pek çok şeyler yazılmıştı. Eserin Türkçesi bir çok ilâveler yapılmak suretile daha mütekâmil bir şekilde basılmıştır.

Maarif Vekilliği eserin baskısına büyük bir itina göstererek esere Piri Reis'in yaptığı bir kaç haritayı da ilâve etmiştir. Maarif Vekilliği Yayınevlerinde ve bütün kitapçılarda satılan bu eserin fiatı 210 kuruştur.

MİNE ÇİÇEKLERİ

Salih Zeki Aktay'ın

Küçük hikâyeleri

BAHTİYAR PRENS

Salih Zeki Aktay'ın tercüme hikâyeleri

Her ikisinin de tabıları, mühim ilâvelerle Ahmet Sait Basımevi tarafından yayınlanmıştır.

HALLAÇ MANSUR

Manzum trajedi 5 perde

Salih Zeki Aktay'ın bu eseri yakında çıkıyor.